

רשות ההגבלים העסקיים

הקמת תחנות שמאות על-ידי חברות הביטוח "מנורה" ו"סהר"

החלטה בעניין פטור מאישור הסדר כובל

א. מבוא

ביום 30/12/96 הגיעה לרשות ההגבלים העסקיים בקשת למתן פטור מאישור הסדר כובל, כאמור בסעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח - 1988 (להלן: "חוק ההגבלים").

הצדדים להסדר המבקשים את מתן הפטור הן שתי חברות הביטוח: מנורה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "מנורה") וסהר חברה ישראלית לביטוח בע"מ (להלן: "סהר").

ההסדר המבוקש עניינו מיזם משותף ל"מנורה" ול"סהר" להקמת תחנות נפרדות לשמאות רכב והסדר תביעות רכב, אשר תענקנה שירותי שמאות למבוטחי שתי חברות הביטוח.

כדי ללמוד את פרטי ההסדר קיימנו פגישה עם היועצים המשפטיים של שתי חברות הביטוח, בה נמסרו לנו פרטים לגבי המיזם המשותף והובהר לנו הרקע לבקשתן לפעול במסגרת מיזם משותף זה. בפגישה ביקשנו כי הצדדים יעבירו לנו מסמכים נוספים הנוגעים להסכם בין שתי החברות.

לאחר שבדקנו את בקשת הפטור ואת המסמכים שהעבירו לנו הצדדים למיזם, מסקנתנו הינה כי ההסדר מגביל באופן לא משמעותי את התחרות בענף שמאות כלי הרכב, ואף אין בו כדי לפגוע באופן משמעותי בתחרות בין שתי חברות הביטוח השותפות למיזם. אשר על כן יש ליתן לצדדים פטור מאישור ההסדר בבית הדין להגבלים עסקיים, כאמור בסעיף 14 לחוק ההגבלים.

יוער, כי לדעת הצדדים להסדר, אין בהסכם ביניהן משום יצירת הסדר כובל לפי חוק ההגבלים, ובקשתן מוגשת לשם הזהירות בלבד. הואיל והוגשה הבקשה, והואיל ומצאתי כי ההסדר האמור אינו מגביל באופן משמעותי את התחרות בעסקים וראוי לפטור מאישור ההסדר בבית הדין אזי בנסיבות המקרה, אין אני נכנס לעובי השאלה האם ההסדר הינו הסדר כובל לפי חוק ההגבלים, אלא רק אסתפק בכך כי מיזם משותף בין שתי חברות הביטוח המתחרות אופקית אחת בשניה נופל בגדר יצירת הסדר כובל.

ב. הרקע עובדתי

1. לאחרונה רווחת התופעה של הפעלת תחנות שמאות ע"י חברות ביטוח, הפועלות במתכונת של "דרייב אין" לטיפול מרוכז בתביעות רכב. בין חברות הביטוח המפעילות תחנות שמאות כאלו ניתן למצוא את "מגדל, הפניקס הישראלי ואת כלל. תחנות השמאות הללו מחייבות פריסה ארצית במקומות הנגישים בקלות לציבור באופן שכאשר נפגע כלי רכב בתאונה יכול המבוטח תוך זמן סביר להגיע לתחנת שמאות הממוקמת בקרבת מקום הנזק.

2. בתחנות השמאות הללו יושבים דרך קבע שמאים ואנשי תביעות. הרכב המגיע לתחנה, מיד לאחר קרות הנזק. המבוטח ממלא דו"ח תאונה, הרכב נבדק בתחנה ע"י שמאי ולאחר מכן מועבר ישירות לתיקון במוסד, לפי בחירתו של המבוטח. הרעיון שעומד מאחורי הפעלת תחנות שמאות מסודרת הינו שהגורם הראשון בטיפול ברכב הניזוק יהיה השמאי האמין על חברת הביטוח, שמצלם את הרכב ונותן את חוות דעתו ורק לאחר מכן יופנה הרכב למוסד לתיקון הנזק.

3. חברות הביטוח סבורות ששיטה זו תועלת רבה בצידה, הן מבחינתם של המבוטחים והן מבחינתן של חברות הביטוח עצמן. מבחינתם של המבוטחים נחסך זמן והתרוצות מיותרות, שכן המבוטח יכול לרכז את כל הטיפול ברכבו במקום אחד ובתנאי קבלת קהל נוחים.

מבחינתן של חברות הביטוח להפעלת תחנות שמאות יתרונות רבים, בין השאר :

א. בדיקה של הרכב בסמוך לתאונה עוד טרם העברתו למוסד מקשה על קשירת קשר בין בעלי המוסכים, שמאים ומבוטחים אשר בהרבה מקרים מביאה ל"ניפוח" התביעה. התביעות הכספיות "המנופחות" של מבוטחים מחברות הביטוח פוגעות לא רק בחברת הביטוח, אלא גם בציבור המבוטחים הנדרש לשלם פרמיות ביטוח גבוהות יותר.

ב. ריכוז עבודת השמאים במקום אחד מייעל את עבודתם ומקצר את זמן הטיפול ברכב. השמאים אינם צריכים להתרוצץ מרכב אחד למשנהו, אלא כלי הרכב מגיעים ישירות אליהם. בדרך זו תפוקתו של השמאי גדלה ועלות השמאות, שהינה מרכיב לא מבוטל בתביעה, תקטן ותוביל להוזלת העלויות לציבור המבוטחים.

4. לדעת חברות הביטוח הקמת תחנות השמאות תשפר משמעותית את השירות שהן נותנות למבוטחיהן. עד היום שירות זה מוצע רק על-ידי חברות הביטוח הגדולות. "סהר" ו"מנורה" מעוניינות לפעול בדרך דומה, אולם מספר מבוטחיהן הקטן יחסית אינו מאפשר לכל חברת בנפרד להציע פריסה ארצית ראויה לקהל המבוטחים. פריסה ארצית שכזו כרוכה, מטבע הדברים, בהוצאות הקמה ותפעול רבות ובסיכון כלכלי, אשר אין ביכולתן של "מנורה" ו"סהר" לשאת בכוחות עצמן, במיוחד אם התוכנית של הפעלת תחנות שמאות תתגלה כלא כלכלית. מכאן ההצדקה למיזם משותף- חלוקת הסיכון בין שתי חברות הביטוח וחסכון בהוצאות ההקמה.

ג. ההצדקה למתן הפטור

5. "סהר" ו"מנורה" יקימו 8 תחנות שמאות כדלהלן : 3 תחנות יוקמו ע"י "סהר" בערים חיפה, באר שבע ויפו, "מנורה" תקים אף היא 3 תחנות שמאות ברעננה, נס ציונה ובני ברק-רמת גן, וכן יוקמו שתי תחנות משותפות לשתי החברות בירושלים. לשם הבטחת התחרות בין שתי החברות התחייבו החברות על מספר עקרונות אשר ימנעו פגיעה בתחרות בין שתי החברות. כך הסכימו ביניהן החברות כי כל חברה תנהל את מערך השמאות בתחנות שלה באופן עצמאי ותישא

במלוא עלויות ההקמה והתפעול של התחנה, אך תגיש תמורת תשלום שייקבע על ידה, שירותי שמאות לכל הציבור ובכלל זה גם למבוטחי חברת הביטוח השניה.

6. ישמר העיקרון של הפרדת מערכות המחשוב של הצדדים באופן שפרטי התביעה וממצאי השמאי ומסקנות הטיפול ירשמו על גבי "מסך העבודה" של חברת הביטוח הרלבנטית. המידע היחיד שיכול לעבור לחברת הביטוח השניה הוא איזה רכב מבוטח נפגע בתאונה (מודל ושנה) וכן חברת הביטוח תראה את הפוליסה שמנפיקה חברת הביטוח האחרת. אולם אין המדובר באינפורמציה בעלת משמעות היכולה לפגוע בתחרות בין שתי חברות הביטוח, שכן תנאי הפוליסה נקבעו בתקנות ואין הרבה מקום לשיפורים מצד חברות הביטוח למעט בדברים שוליים וגם הפרמיות נקבעות ע"י המפקח על הביטוח.

7. המחיר שיידרש וישולם תמורת עבודת השמאות, ייקבע באופן עצמאי ע"י כל חברה בנפרד על בסיס כלכלי ותחרותי לא תהיה חלוקה כלשהי בין החברות של הרווח שיופק או של ציבור המבוטחים. ברווחים או בהפסדים מתפעולה של כל תחנה תישא החברה המקימה. לא יהיה בין שתי החברות שיתוף כלשהו בנכסים.

8. חברות הביטוח לא תחייבנה את מבוטחיהן לפנות דווקא לאותן תחנות שמאות, אלא המבוטחים יוכלו לפנות לשמאי "חיצוני" לפי בחירתם, כפי שנהגו טרם הקמת תחנות השמאות וליהנות מכיסוי ביטוחי לנזק שנגרם. המבוטחים אף יהיו רשאים לבחור בכל מוסך לפי בחירתם ולא יהיו מחויבים לפעול לפי המלצת השמאי היושב בתחנות השמאות.

ד. סוף דבר

נוכח כל האמור לעיל, הגעתי לכלל החלטה ליתן פטור למיזם המשותף בין "מנורה" ל"סהר" להקמתן של תחנות שמאות, מאישורו על-ידי בית הדין להגבלים עסקיים, כאמור בסעיף 14 לחוק ההגבלים, משום שאין בו כדי לפגוע בתחרות בענף חברות הביטוח לרכב באופן משמעותי. מסקנה זו מתחזקת במיוחד נוכח העובדה כי חלקן המצרפי של שתי חברות הביטוח הללו הינו קטן.

החלטתי זו נתונה לערר בפני בית הדין להגבלים עסקיים, על-ידי ארגון צרכנים, איגוד עסקי וכן כל הרואה עצמו נפגע מההסדר הכובל עליו ניתן הפטור, כאמור בסעיף 15 לחוק ההגבלים.

החלטה זו תבחן על-ידי בכל מקרה של שינוי נסיבות, או במידה ויוצג לפני מידע שלא הובא לידיעתי טרם מתן החלטה זו ואשר יש בו כדי להקרין על הבקשה המאושרת בזאת.

ניתן היום, 5 בינואר 1997, בירושלים.

ד"ר יורם טורבוביץ
הממונה על הגבלים עסקיים